

PRVÝ NÁLEZ CIKÁDY *AGALMATIUM FLAVESCENS* (*AUCHENORRHYNCHA*, *ISSIDAE*) NA SLOVENSKU

Vladimír Janský, Michaela Strmisková

Abstract: *First record of planthopper Agalmatium flavescens (Auchenorrhyncha, Issidae) in Slovakia.* The polyphagous palearctic planthopper species, widespread in the Mediterranean, was recorded for the first time in a little area at the border of an unkept vineyard in Bratislava-Rača, part Dolné Záhumenice, 170 m a.s.l. in August 2016 and August 2017.

Key words: faunistics, *Agalmatium flavescens*, distribution, Central Europe

Úvod

V posledných desaťročiach mnohé druhy hmyzu menia svoje pôvodné areály a rozširujú sa do nových, často aj vzdialených území. Niektoré druhy sa prirodzene šíria vďaka klimatickým zmenám a dostávajú sa do biotopov, ktoré sú podobné alebo až identické s ich pôvodným areálom. Viaceré druhy, alebo ich rôzne vývojové štádiá, sa do nových priestorov dostávajú aj pasívne – prostredníctvom transportu tovarov.

Jedným z druhov hmyzu, ktoré postupujú čoraz severnejšie vďaka vhodným klimatickým zmenám, je aj cikáda druhu *Agalmatium flavescens* (Olivier, 1791) z čeľade kôrárovitých (Issidae). Tento palearktický druh preferuje xerothermné a stepné biotopy. Má jednu generáciu v roku. Imága sa vyskytujú od júna do septembra, sú svetložltohnedé až hnedé, s veľkosťou 4,5 až 6,0 mm. Z Európy je v súčasnosti známych osem druhov z rodu *Agalmatium* s centrom rozšírenia v oblasti Stredozemného mora, kde sa vyskytuje šesť druhov. V južnej časti strednej Európy žijú dva druhy – *A. flavescens* a *A. bilobum* (Holzinger et al. 2003). V Taliansku bol taxón *A. flavescens* nájdený na rôznych druhoch rastlín – na drevinách, ovocných stromoch, vo vinohradníckych oblastiach s lesmi a krami, ktoré sa vyskytujú aj v našich klimatických podmienkach. Hniezda s vajíčkami sa často nachádzajú nalepené na kôre viniča, olivovníka a rôznych drevín z rodu *Prunus* a *Malus*, od neskorého leta až do jari (Mazzoni 2005). Druh je rozšírený v 19 krajinách Európy (Gnezdilov et al. 2014), z krajín v blízkosti našich hraníc napr. v Rakúsku, Maďarsku, na Ukrajine.

Výsledky

Druh *Agalmatium flavescens* (Obr. 1) bol prvýkrát zaznamenaný počas výskumu cikád vo vinohradoch na lokalite Bratislava-Rača v roku 2016 (Strmisková 2017), ale nebol publikovaný. O rok neskôr sa jeho výskyt na tej istej ploche opätovne potvrdil (Tab. 1). Druh sa vyskytuje na malej ploche s rozlohou len niekoľkých metrov štvorcových v poraste viacdruhovej vegetácie na okraji neudržiavanej vinice (Obr. 2). Zber entomologického materiálu sa konal aj v širšom okolí tejto plochy, tu sa však cikáda nevyskytovala. Bylinná vegetácia medzi radmi a okraja viníc charakterizuje úspešné štádium zarastania subxerothermofilným ruderalným spoločenstvom dvojročných a vytrvalých druhov zo zväzu *Dauco-Melilotion*, ktorý predstavuje subtermofilné, mierne až slabo nitrofilné spoločenstvo s prevahou dvojročných bylín (Jarolímek et al. 1997). Druhové zloženie takýchto rozvoľnených porastov býva silne ovplyvnené kontaktnými fytoocenózami.

	Dátum	Jedince	Lgt.	Det.	Coll.
1.	24. 8. 2016	2 ♂, 1 ♀	M. Strmisková	V. Janský	SNM-PM Bratislava
2.	8. 8. 2017	2 ♂	V. Janský	V. Janský	SNM-PM Bratislava

Tab. 1. Údaje o jedincoch *Agalmatium flavescens* odchytených v bylinnom poraste na okraji viníc v Bratislave-Rači v časti Dolné Záhumenice (170 m n. m.), DFS 7768 (Obr. 3).

Tab. 1. Data on individuals of *Agalmatium flavescens* caught in undergrowth near vineyard in Bratislava-Rača, part Dolné Záhumenice (170 m a.s.l.), DFS 7768 (Fig. 3).

Diskusia

Nepôvodné a invázne druhy sa na naše územie môžu dostať rôznymi cestami z celého sveta. O ich prežití a rozmnožovaní v našich podmienkach rozhodujú rôzne faktory. Vo všeobecnosti platí, že väčšiu šancu na udržanie životaschopnej populácie majú druhy, ktoré sa k nám dostali z prostredia podobnému nášmu, s podobnými klimatickými podmienkami. Najviac nepôvodných druhov u nás preto pochádza z Ázie, Severnej Ameriky a Stredomoria. V súčasnosti sa na Slovensku zistilo už 386 nepôvodných druhov hmyzu, z toho 89 inváznych. Mnohé druhy často sprevádzajú aj ich choroby a parazity, ktoré pre nedostatok predátorov a vďaka vhodným podmienkam na nových územiach patria ku kalamitným škodcom a spôsobujú obrovské škody v poľnohospodárskej alebo lesohospodárskej produkcii. Nebezpečné je aj možné rozširovanie vektorov rôznych ochorení človeka a zvierat prostredníctvom zmeny klímy (Kohútová, Oboňa 2016). Jedným z takýchto druhov je aj cikádka druhu *Scaphoideus titanus*, prenosca nebezpečného ochorenia na viniči, ktorú na našom území zistili len pred niekoľkými rokmi a v súčasnosti je už rozšírená vo všetkých vinohradníckych oblastiach (Janský et al. 2016). V okolitých krajinách sa už zistili aj ďalšie nepôvodné druhy hmyzu, ktoré u nás zatiaľ nemáme alebo sme ich zatiaľ ešte nezistili. V blízkej budúcnosti sa počet nepôvodných druhov bude neustále rozširovať, preto bude potrebné sa čo najskôr zamyslieť nad tým, ako sa proti týmto nepôvodným druhom chrániť.

Záver

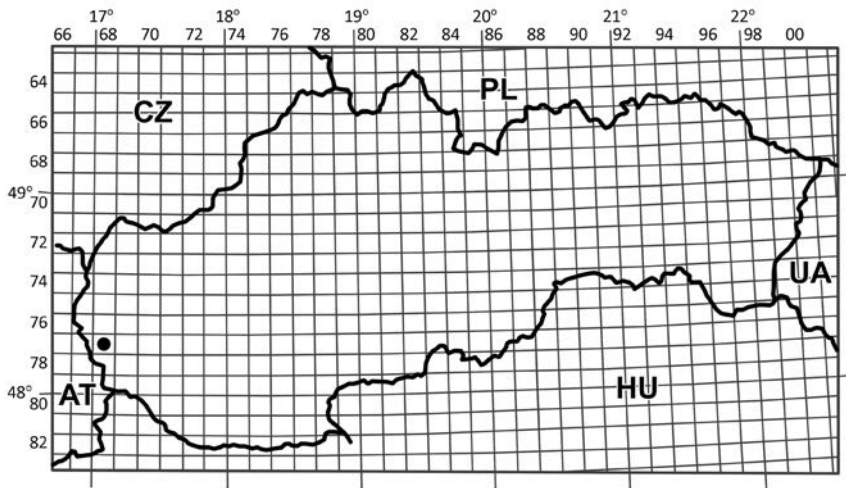
Monitorované vinohrady sú situované v tesnej blízkosti lesa a sú ovplyvnené aj prítomnosťou xerothermnej vegetácie na južných svahoch Malých Karpát. Spoločne vytvárajú biotop, ktorý je svojím charakterom blízky pôvodným stanovištiam v oblasti mediteránu. Priaznivé klimatické podmienky umožňujú prežitie potomstva aj inváznych druhov a následne jeho adaptovanie sa na okolité prostredie. Preto je dôležité monitorovať postup nových druhov, ktoré sa môžu časom stať rizikovými pre naše úžitkové rastliny. Cikáda druhu *Agalmatium flavescens* sa v súčasnosti vyskytuje len sporadicky v spomenutom biotope, bude však potrebné sledovať jej ďalší postup aj v nasledujúcich obdobiach.

Obr. 1: Cikáda *Agalmatium flavescens*. Foto V. Janský.
Fig. 1: Planthopper *Agalmatium flavescens*. Photo by V. Janský.

Obr. 2: Okraj vinice, biotop cikády *Agalmatium flavescens*. Foto V. Janský.
Fig. 2: The border of an unkept vineyard, biotop of the planthopper *Agalmatium flavescens*. Photo by V. Janský.

Obr. 3: Rozšírenie cikády *Agalmatium flavescens* na Slovensku.

Fig. 3: Distribution of the planthopper *Agalmatium flavescens* in Slovakia.

Literatúra

- HOLZINGER, W. E., KAMMERLANDER, I., NICKEL, H., 2003: Fulgomorpha, Cicadomorpha excl. Cicadellidae. The Auchenorrhyncha of Central Europe. Die Zikaden Mitteleuropas. Vol. 1, Brill, Leiden – Boston, 673 pp.
- GNEZDILOV, V. M., HOLZINGER, W. E., WILSON, M. R., 2014: The western palaearctic Issidae (Hemiptera, Fulgoroidea): an illustrated checklist and key to genera and subgenera. *Proc. Zool. Inst. RAS*, 318 (Suppl. 1), 120 pp.
- JANSKÝ, V., VIDLIČKA, L., BARTOŠ, R., 2016: Rozšírenie inváznej cikádky *Scaphoideus titanus* (Auchenorrhyncha, Cicadellidae) na Slovensku. *Acta Rer. Natur. Mus. Nat. Slov.*, 62: 34 – 62.
- JAROLÍMEK, I., ZALIBEROVÁ, M., MUCINA, L., MOCHNACKÝ, S., 1997: Rastlinné spoločenstvá Slovenska. 2. Synantropná vegetácia. Bratislava, Veda, 420 pp.
- KOHÚTOVÁ, M., OBOŇA, J., 2016: Príspevek k poznaniu invázných druhov hmyzu z územia Slovenska. *Folia Oecologica*, 8(2): 14 – 36.
- MAZZONI, V., 2005: Contribution to the knowledge of the Auchenorrhyncha (Hemiptera, Fulgoromorpha and Cicadomorpha) of Tuscany (Italy). *Redia*, 88: 85 – 102.
- STRMISKOVÁ, M., 2017: Vplyv spôsobu obrábania vinohradu na výskyt cikádky *Scaphoideus titanus*. 72 s., ms. (Diplom. práca, depon. Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov, Katedra ochrany rastlín, Nitra).

Adresy autorov:

RNDr. Vladimír Janský, Slovenské národné múzeum-Prírodovedné múzeum,
 Vajanského nábr. 2, P.O. BOX 13, 810 06 Bratislava 16
 E-mail: vladimir.jansky@snm.sk

Ing. Michaela Strmisková, Majerníkova 3, 841 05 Bratislava 4
 E-mail: michaela.strmiskova@live.com